Юридичні науки

УДК 343.1

Лугіна Наталія Анатоліївна
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права та кримінології
Університет державної фіскальної служби України

Вдович Ангеліна Миколаївна
здобувач вищої освіти другого (бакалаврського) рівня
ННІ права Університету державної фіскальної служби України

Гусак Катерина Володимирівна
здобувач вищої освіти другого (бакалаврського) рівня
ННІ права Університету державної фіскальної служби України

ПРОБЛЕМИ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Анотація. *Стаття присвячена проблемам прокурорського нагляду у сучасний період розвитку України. Розкриваються основні проблеми прокурорського нагляду та причини прокурорського нагляду, які сьогодні заважають прокурорам реально впливати на якість розслідування, а також шляхи вирішення проблем прокурорського нагляду. Визначено що конституційною функцією прокурора і основою судочинства є підтримка прокурором публічного обвинувачення в суді.*

Ключові слова: *прокурорський нагляд, функції прокуратури, структура прокуратури, Кримінальний процесуальний кодекс України, завдання прокурорського нагляду.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку нашої держави особливу увагу приділено реформуванню системи органів прокуратури та провадженню європейських стандартів їх діяльності. Адже саме на прокуратуру покладено здійснення найважливіших функцій держави таких як: підтримання публічного (державного) обвинувачення в суді; представництво інтересів держави в суді; нагляд за додержанням законів, прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина на стадії досудового розслідування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання прокурорського нагляду та його проблем висвітлено у працях науковців, зокрема: О.М. Бандурки, С.Г. Березовської, В.М. Гаращука, В.О. Гринюка, І.В. Козьякова, В.Т. Маляренко, Г.О. Мурашина, Н.О. Рибалки, П.В. Шумського, К.Ю. Яровикова та інших.

Мета статті полягає у дослідженні основних проблем здійснення прокурорського нагляду та виокремлення шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Поняття «прокурорський нагляд» пропонується тлумачити, як форму державного контролю, головну функцію Прокуратури України, яку складають взаємопов'язані дії прокуратури з попередження, виявлення, припинення і усунення порушень законів і інших нормативно-правових актів фізичними і юридичними особами [1, с. 771].

У сфері кримінальних процесуальних відносин функція прокурорського нагляду зобов'язує прокурора виявляти та усувати порушення норм законодавства; недоліки у роботі органів, що провадять оперативно-розшукову діяльність та досудове слідство шляхом зміни чи скасування процесуальних рішень; поновлення порушених конституційних прав та свобод людини і громадянина; відшкодування шкоди, а також за необхідності й застосування примусових заходів, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.

Тому з огляду на забезпечення загальних положень досудового розслідування прокурор, здійснюючи свої повноваження відповідно до вимог КПК України, є самостійним у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові та інші фізичні особи зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення прокурора [2].

Однак, незважаючи на досить широке коло повноважень прокурора у кримінальному провадженні з огляду на забезпечення реалізації загальних положень досудового розслідування, деякі науковці вказують на безініціативність прокурорів. Зокрема, слідчі й надалі продовжують вирішувати питання про проведення чи не проведення певної слідчої (розшукової) дії, звернення чи не звернення з клопотанням до суду, хоча це повинно стати основним завданням прокурорів як процесуальних керівників розслідування [3, с. 103].

Із прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) більшість прокурорів не до кінця розуміють своє призначення як процесуального керівника, при цьому намагаючись, як і раніше наглядати за роботою слідчого, а слідчий, у свою чергу, думає, що зможе без допомоги прокурора провадити досудове розслідування.

Також існує ряд інших причин прокурорського нагляду, які сьогодні заважають прокурорам реально впливати на якість слідства, а саме:

- фактична відсутність дієвих організаційно-практичних засад прокурорського нагляду, навіть у формі процесуального керівництва;
- не завжди достатня слідча кваліфікація прокурорів, які нерідко, не знаючи навіть предмет нагляду, не володіючи відповідними навичками та відповідними знаннями щодо методики і тактики розслідування злочинів різних категорій, не спроможні на належному

професійному рівні забезпечити нагляд за додержанням законів, що провадять оперативно-розшукову діяльність та досудове розслідування;

- велика завантаженість та зайва формалізація процесу;
- відсутність ефективної взаємодії між прокурором та слідчим у плануванні і проведенні досудового розслідування та окремих процесуальних дій [1].

Слід звернути увагу на те, що функція підтримання державного обвинувачення в суді і функція нагляду за додержанням законів органами, які провадять оперативно-розшукову діяльність та досудове слідство редакційно відірвані одна від одної, хоча як одна так і друга функція прокурора стосується участі прокурора у кримінальному провадженні. Тому нелогічним є те, що на першому місці стоїть функція підтримання державного обвинувачення в суді, реалізація якої, насамперед, залежить від результатів нагляду прокурора за дотриманням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність та досудове слідство та при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої волі громадян.

Колишній Генеральний прокурор України Ярема Віталій Григорович на зустрічі з журналістами надав об'єктивну інформацію щодо проблеми реалізації нового Закону про прокуратуру, в якому не були враховані реалії сьогодення. Скорочуючи чисельність працівників прокуратури на п'ять тисяч, не було враховано те, що органи прокуратури здійснюють наглядові функції за досудовим розслідуванням у формі процесуального керівництва, і навантаження на прокурорів є досить великим [5, с. 8].

Отже, на наш погляд, доцільно сформувати структуру органів прокуратури з можливістю забезпечити нагляд за дотриманням законів органами, які провадять оперативно-розшукову діяльність та досудове

слідство не обмежуючись наглядом за окремим видом діяльності. Такий підхід дозволить не лише наглядати безпосередньо за проведенням досудового слідства та здійсненням оперативно-розшукової діяльності, а й забезпечити якість вказаної роботи шляхом перевірки всіх підрозділів згаданих органів.

Разом з тим, здійснення прокурорського нагляду як самостійної функції прокурора, а також підвищення його ефективності потребує цілої низки взаємопов'язаних кроків. Насамперед, це:

- більш детальна законодавча регламентація функцій прокурора в окремій главі Закону України «Про прокуратуру»;
- необхідно закріпити на законодавчому рівні повноваження прокурора, які надаються йому при здійсненні прокурорського нагляду;
- мають бути визначені правові засоби та форми реалізації прокурорського нагляду.

Таким чином, на нашу думку, після цього ефективність прокурорського нагляду у правозахисній сфері буде достатньо результативним та дієвим.

Висновок. Отже, прокурорський нагляд є пріоритетним напрямом у діяльності органів прокуратури. На сьогодні це питання набуває все більшого значення, яке супроводжується зміною поглядів на роль прокурора, зміст та межі його наглядових повноважень у кримінальному провадженні.

Література

1. Рибалка Н.О. Поняття та сутність прокурорського нагляду // Форум права. 2012. № 4. С. 468-772.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17 (дата звернення 23.02.2019)

3. Павловський В.В. Відомчий процесуальний контроль за дотриманням загальних положень досудового розслідування // Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Випуск 2. Том 3. С. 100-104.
4. Литвак О. Проблеми провадження Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року // Вісник Національної академії прокуратури України. 2017. № 1. С. 5-10.
5. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. №1697-VII. Дата оновлення: 13.12.2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18 (дата звернення: 23.02.2019)

МІЖНАРОДНИЙ ЕЛЕКТРОННИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ "НАУКА ОНЛАЙН"

INTERNATIONAL ELECTRONIC SCIENTIFIC JOURNAL "SCIENCE ONLINE"

(Свідоцтво про реєстрацію: КВ № 22285-12185Р)

СВІДОЦТВО про публікацію

Серія: НО *№ 01977*

засвідчує, що стаття

Лугіної Наталії Анатоліївни

на тему:

«ПРОБЛЕМИ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ»

опублікована в

Міжнародному електронному науковому журналі "Наука онлайн".

ВИПУСК 4/2020

Web-адреса публікації:

https://nauka-online.com/publications/yurisprudentsiya/2020/4/problemi-prokurorskogo-naglyadu-ta-shlyahi-yih-virishennya/

Головний редактор *Т. Е. Бєлялов*